

IES “ISAAC DÍAZ PARDO” - SADA

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA

**ESA
Ámbito de
Sociedade**

Curso 2025/26

Í N D I C E

1. Introducción	3
2. Obxectivos do ámbito e a súa contribución ao desenvolvemento das competencias clave.....	4
3. Relación de unidades didácticas, secuenciación e temporalización.....	11
4. Metodoloxía	28
- Concrecións metodolóxicas	
- Materiais e recursos didácticos	
5. Avaliación	30
- Procedemento para a avaliación inicial.	
- Criterios de cualificación, grao mínimo de consecución para a superación do ámbito.	
6. Medidas de atención á diversidade	32
7. Transversal	33
- Concreción dos elementos transversais.	
- Actividades complementarias.	
8. Práctica docente	34
- Procedemento para avaliar o proceso de ensino e a práctica docente cos seus indicadores de logro.	
- Procedemento de seguimento, avaliación e propostas de mellora da programación.	

Educación Secundaria de Adultos

ÁMBITO SOCIAL

1. INTRODUCCIÓN.

Situación

O IES Isaac Díaz Pardo localízase en Sada, concello da provincia da Coruña. Situado nas Rías Altas, dentro da ría de Betanzos. O centro acolle principalmente alumnos das parroquias que forman o concello.

Centros adscritos

- CEIP Mondego
- CEIP Sada e os seus Contornos
- CEIP Mosteirón

Ensinanzas que oferta o centro

- Educación Secundaria Obrigatoria
- Bacharelato (Ciencias, Humanidades e Ciencias Sociais)
- Educación Adultos

Características singulares

Según os datos do IGE de 2025, Sada ten unha poboación de 17.140 habitantes. É un pobo costeiro, coa pesca e o turismo como actividades económicas principais e nivel socioeconómico medio. Conta cunha longa historia e un importante patrimonio histórico-artístico que lle proporcionan os rasgos dunha vila que contrasta co rural circundante.

Lingua materna dominante: a maior parte do alumnado do IES Isaac Díaz Pardo é castelán-falante.

Problemas sociais destacados: abandono escolar, poboación inmigrante, absentismo, violencia e/ou acoso escolar, ... Nos últimos anos medrou considerablemente o número de persoas chegadas ao concello dende fora de España. Os inmigrantes incorpóranse ao sistema educativo coa dificultade que representa a escolarización e, en casos puntuais, nun idioma que non é o materno e a adaptación á disciplina do centro. Tamén se presentan casos illados de alumnado con familias desestruturadas e que adoitan presentar problemas educativos, tamén illados son os casos de absentismo.

Características específicas do ámbito social

A rápida evolución das sociedades actuais e as súas múltiples interconexións exigen o desenvolvemento das competencias necesarias que axudan aos individuos a practicar unha

ciudadanía independente, activa e comprometida coa realidade contemporánea. O eixe do currículo do ámbito Social aborda de maneira directa as dimensións comunicativas, interculturais, cidadás e cívicas necesarias para desenvolver esa cidadanía. Tamén vai contribuír ao entendemento e ao coñecemento do espazo onde se desenvolven as sociedades e á comprensión da organización e funcionamento destas ao longo do tempo. Así mesmo, este ámbito vai favorecer que o alumnado saiba enfrontarse ás diferentes situacións que se lle presenten no mundo social e laboral seguindo os valores de tolerancia e respecto propios para unha vida en comunidade. A educación en valores cívicos e éticos constitúe polo dito un requisito necesario para o exercicio dunha cidadanía responsable, libre, reflexiva, crítica e con autonomía moral e criterio para aplicar unhas normas e valores que rexen unha convivencia nunha sociedade libre, plural, xusta e pacífica.

Este ámbito procura, ademais, que o alumnado desenvolva mellor as súas habilidades para acceder e seleccionar a información, pois comprende aspectos relacionados coas destrezas básicas para a súa busca e selección como medio para adquirir novos coñecementos, favorecendo así a consecución das ferramentas necesarias para afrontar a manipulación e a desinformación e, ao mesmo tempo, abordar a información e a comunicación cunha perspectiva crítica e adecuada ás súas propias necesidades. Neste sentido, as ferramentas dixitais teñen un potencial indispensable para a aprendizaxe, o ensino e a avaliación do ámbito; por iso, o desenvolvemento do pensamento crítico, a alfabetización informacional e o uso adecuado, seguro, ético e responsable das tecnoloxías da información e da comunicación supoñen un elemento de aprendizaxe sumamente relevante.

Referencias legais

- ORDE do 2 de outubro de 2024 pola que se regula a educación básica para persoas adultas e se establece o seu currículo na Comunidade Autónoma de Galicia
- Resolución do 20 de xuño de 2025, da Dirección Xeral de Formación Profesional, pola que se dictan instrucións para o desenvolvemento das ensinanzas básicas de educación para persoas adultas, bacharelato para persoas adultas e ensinanzas non regradas no curso académico 2025/26.

2. OBXECTIVOS DO ÁMBITO E A SÚA CONTRIBUCIÓN AO DESENVOLVEMENTO DAS COMPETENCIAS CLAVE.

Os obxectivos deste ámbito supoñen unha progresión con respecto aos adquiridos polo alumnado durante os anos de escolarización previa, que serán o punto de partida para esta nova etapa en que se deberán ter en conta tanto as súas características específicas como os

seus repertorios e experiencias, co fin de garantir a súa inclusión social e, posteriormente, a súa inserción no mundo laboral, a poder ser, con maiores perspectivas e expectativas. Por outra banda, os obxectivos do ámbito, relacionados cos descritores das distintas competencias clave do perfil de saída e cos retos do século XXI, vai permitirlle asumir responsablemente os seus deberes e coñecer e exercer os seus dereitos a partir do autocoñecemento e da autonomía moral. Posibilítalle, ademais, levar a cabo unha convivencia comprometida eticamente cos valores democráticos e ecosociais da aprendizaxe, comprender a orixe e a evolución das sociedades, a construción europea, os valores democráticos e a cidadanía activa afianzando os seus valores éticos e cívicos e valorando a vida comunitaria interconectada, ecodpendente e regulada; en definitiva, unha convivencia respectuosa e comprometida co ben común e cunhas formas de vida sustentables.

Os obxectivos a acadar atópanse recollidos na seguinte táboa:

OBX1. Identificar e comprender o proceso histórico da humanidade identificando as causas e consecuencias dos cambios producidos, relacionándoos cos problemas ecosociais e valores presentes para realizar propostas que contribúan a respectar os sentimentos de pertenza, o benestar futuro e o patrimonio histórico, así como o compromiso co logro de formas de vida sustentables mostrando unha adecuada estima de si mesmo e da contorna.

- Neste obxectivo abórdanse as distintas etapas históricas de forma que o alumnado poida comprender as permanencias e os cambios, a través da contextualización dos fenómenos que se foron producindo e as respostas que se deron en cada momento da historia ata o presente. Permitirá que o alumnado poida asumir os seus dereitos e responsabilidades, contribuír ao benestar futuro e ao desenvolvemento sustentable con base na solidariedade, na interculturalidade, no respecto polas minorías e na efectiva igualdade e corresponsabilidade entre homes e mulleres.
- Para a adquisición deste obxectivo será necesaria a aplicación das estratexias e métodos propios das ciencias sociais que permitan dar resposta ás principais cuestións xeográficas e históricas que deron lugar á realidade en que vivimos. Entender a natureza interconectada e inter e ecodpendente das accións humanas, así como a orixe e a evolución das relacións sociais, económicas, culturais e políticas, identificando as causas e as consecuencias dos cambios que se foron producindo ao longo do tempo e do espazo, constitúe a base para comprender o mundo actual como paso previo ao compromiso ético coa sustentabilidade e o coidado do planeta. Este obxectivo atende os procesos de identificación colectiva, co fin de alcanzar a comprensión dos distintos elementos que contribuíron á súa construción e evolución, tales como o territorio, a historia, a arte, a lingua e a cultura, a memoria

democrática, o voluntariado o asociacionismo, así como a importancia social dos impostos e da contribución do Estado ao fomento da paz e á cooperación internacional.

- Persegue, así mesmo, a comprensión dos mecanismos sociais e emocionais que levan a xerar diferentes sentimentos de pertenza ao longo da historia, respectalos nas súas manifestacións e valorar a importancia que teñen as súas múltiples expresións culturais e artísticas, como parte que son do rico acervo común. Así, recoñecer o significado histórico e simbólico do patrimonio material e inmaterial, e impulsar accións tendentes á súa conservación, promoción e posta en valor como recurso colectivo para o desenvolvemento dos nosos pobos resultan procesos fundamentais para que se tome conciencia da súa importancia. Ademais, o obxectivo é que o alumnado poida aprender a recoñecer, avaliar e xestionar as súas propias emocións, así como comprender e respectar os demais.

OBX2. Comprender as orixes e a evolución dos procesos de integración europea e a súa relevancia no presente e no futuro da sociedade española, destacando a contribución do Estado e as súas institucións para promover unha convivencia en paz, valorar os dereitos humanos, a cooperación internacional, a cohesión social e a solidariedade territorial.

- A globalización fai difícil concibir a vida dunha sociedade allea ao contacto e á interacción con outros pobos. Para poder entender a historia dun país é necesario situalo no escenario dos grandes fluxos de difusión cultural e técnica e no contexto das relacións políticas e da economía internacional. A integración de España no espazo europeo supón un elemento imprescindible para entender a política, a sociedade e a cultura do noso país, facilitando a mobilidade segura, saudable e sustentable dos cidadáns entre os Estados membros.

- O alumnado debe ser capaz de valorar o papel que desempeñou España nas redes de intercambio europeas e que implicacións ten no presente e no futuro da sociedade española o feito de formar parte da Unión. As actividades encamiñadas á adquisición deste obxectivo deberían promover o interese do alumnado pola realidade internacional e os problemas e retos que formula o mundo en que vivimos e, en concreto, no ámbito europeo, para poder entender e asumir o compromiso colectivo de formar parte dunha sociedade globalizada que exige un compromiso ético coa sustentabilidade e o coidado do planeta.

- Os sentimentos de identidade deben valorarse desde as súas diferentes escalas e en relación coas súas consecuencias, tomando conciencia dos conflitos que nalgúns casos contribuíron a ocasionar e da necesidade de recoñecer o sufrimento das vítimas da violencia e do terrorismo. A seguridade integral, garantida por institucións e entidades, constitúe a base da convivencia na nosa sociedade e do exercicio da cidadanía. No mundo global de hoxe, a seguridade debe concibirse dun modo xeral, así como tamén no contexto das relacións e interaccións con outros pobos. De especial relevancia resulta integrar principios de cohesión e solidariedade

territorial, así como concibir a nosa presenza no mundo desde un compromiso fraternal e universal que transcenda as fronteiras, asumindo os valores do europeísmo e os principios que emanan da Declaración universal dos dereitos humanos. É importante que o alumnado entenda a multiculturalidade como o froito de procesos históricos de contacto e interrelación entre distintos pobos e culturas e, máis recentemente, do acelerado proceso de globalización. De aí que resulten necesarios o coñecemento e a valoración dos distintos movementos que foron xurdindo para a defensa dos dereitos e liberdades de colectivos especialmente discriminados e, de maneira referencial, do feminismo.

OBX3. Valorar os principios básicos do sistema democrático e os principios constitucionais que rexen a vida en comunidade, analizando de forma crítica as formulacións históricas e xeográficas, as institucións e as diferentes organizacións políticas e económicas para adecuar o comportamento propio ao cumprimento dos devanditos principios.

- Mediante este obxectivo preténdese acadar o coñecemento e a comprensión dos principios, valores e fundamentos que conforman o noso modelo de convivencia e que están recollidos na Constitución española e plasmados no Estatuto de autonomía de Galicia, garantindo o exercicio das nosas liberdades e dereitos, e promovendo a responsabilidade civil, a iniciativa cidadá, a cohesión social, o cumprimento efectivo dos dereitos e liberdades e a asunción dos deberes cívicos.

- A Constitución é a norma suprema que recolle os principios e fundamentos que conforman o modelo de convivencia no territorio español. Promove a responsabilidade civil, a iniciativa cidadá, o compromiso social e o traballo en favor de movementos e accións que contribúan á cohesión social e ao cumprimento efectivo dos dereitos e liberdades tanto en España como no resto do mundo. É produto tanto do período de transición á democracia como dos distintos movementos, accións e acontecementos que, ao longo da historia, afianzaron as ideas e valores que conforman o noso actual sistema democrático. Supón, polo tanto, o recoñecemento da memoria democrática e a análise dos distintos momentos históricos que a conforman, en especial, a perda das liberdades e dereitos tras o golpe de Estado de 1936.

- A Constitución, ademais, establece os principios básicos do sistema democrático español e garante a soberanía nacional que necesita do exercicio dunha cidadanía activa e crítica, pois implica que todos os cidadáns son titulares do poder público de que derivan os poderes lexislativo, executivo e xudicial. Por iso, é necesario que o alumnado sexa consciente dos seus dereitos e dos seus deberes en canto cidadáns, e poida adecuar o seu comportamento ao cumprimento dos principios democráticos e constitucionais. A adquisición deste obxectivo garante que o alumnado sexa capaz de actuar exercendo unha cidadanía responsable e

participando plenamente da vida social, política e cívica.

OBX4. Seleccionar e contrastar información sobre temas relevantes do presente e do pasado procedente de diferentes fontes, de maneira progresivamente autónoma e crítica para avaliar a súa fiabilidade evitando os riscos de manipulación e desinformación e elaborar e expresar os contidos en varios formatos.

- O acceso á información non garante por si mesmo o coñecemento, entendido como principio estruturador da sociedade moderna e ferramenta esencial para facer fronte aos retos do século XXI. Por iso, é imprescindible que o alumnado adquira habilidades e destrezas para transformar a información en coñecemento, identificándoa, xestionándoa, avaliándoa e comunicándoa. É necesario adoptar un punto de vista crítico e persoal e evidenciar unha actitude ética e responsable coa propiedade intelectual e coa identidade dixital.

- Débese procurar que o alumnado, individualmente ou de forma cooperativa, consulte fontes de información variadas en contextos sociais ou académicos para a realización de esquemas, traballos, ou proxectos de investigación que deben tender á abordaxe progresivamente autónoma da súa planificación e do respecto ás convencións establecidas na presentación das producións propias con que se divulga o coñecemento adquirido: organización en epígrafes; procedementos de cita, notas, bibliografía e webgrafía; combinación axustada de diferentes códigos comunicativos nas mensaxes multimodais... É imprescindible tamén o desenvolvemento da creatividade e a adecuación ao contexto na difusión da súa nova aprendizaxe. A biblioteca escolar, entendida como un espazo creativo de aprendizaxe, será un contorno ideal para acadar este obxectivo.

OBX5. Inquirir e investigar canto se refire á identidade humana e a cuestións éticas relativas ao propio proxecto vital, xerando unha actitude reflexiva respecto diso para promover o autocoñecemento e a elaboración de formulacións e xuízos morais de maneira autónoma e razoada.

- O propósito fundamental desta tarefa é que o alumnado tome consciencia das calidades e dimensións que caracterizan o ser humano como ser dotado de racionalidade, volición e afectos de acordo coa súa natureza e coas circunstancias sociais, históricas e culturais que a posibilitan e condicionan. O obxectivo último é que o alumnado aprenda a construír libre e criticamente desde o coñecemento e autocoñecemento e o uso adecuado dos conceptos e procedementos fundamentais do saber ético, aqueles xuízos de valor de que depende o seu proxecto vital e o logro dos seus propósitos persoais e profesionais desexables e dignos.

OBX6. Tomar conciencia do papel dos ciclos demográficos, do ciclo vital, dos estilos de vida e das relacións interxeracionais e de dependencia na sociedade actual e a súa evolución no tempo, interactuando de acordo con normas e valores cívicos e éticos para promover unha convivencia pacífica, respectuosa, democrática e comprometida co ben

común.

- Vivir en sociedade, interactuar coa contorna e comprender as relacións que establecemos e as normas de funcionamento que as rexen resultan esenciais para que o alumnado poida asumir os seus dereitos e responsabilidades e poida contribuír ao benestar futuro e ao desenvolvemento sustentable.
- A adopción de normas e valores cívicos e éticos supón, en primeiro lugar, o recoñecemento da nosa natureza histórica e social, así como unha reflexión arredor da natureza do ético e do político mesmo. En segundo lugar, cómpre atender a condición das alumnas e alumnos como cidadás e cidadáns dun Estado democrático social e de dereito, integrado no proxecto comunitario europeo e comprometido con principios e valores constitucionais, así como co referente moral que son os dereitos humanos. Este coñecemento crítico do seu contexto social e político promoverá no alumnado unha adecuada consciencia da relevancia do seu papel para afrontar os problemas éticos máis urxentes do presente mediante o uso das ferramentas conceptuais e procedementais adecuadas.
- É necesario subliñar aquí a importancia de fundamentar e suscitar o respecto debido a aqueles principios e valores que constitúen o noso marco cívico e ético de referencia, tales como a solidariedade, a interculturalidade, o respecto polas minorías e a efectiva igualdade e corresponsabilidade entre homes e mulleres, ademais de promover entre o alumnado o coidado do patrimonio cultural e natural, o coñecemento dos fundamentos e acontecementos que conforman a nosa memoria democrática, o voluntariado e o asociacionismo, así como a ponderación do valor e importancia social dos impostos e da contribución do Estado, as súas institucións e outros organismos internacionais e sociais, o fomento da paz, a seguridade integral, a atención ás vítimas da violencia, a defensa para a paz e a cooperación internacional.

OBX7. Identificar e analizar os elementos das diferentes paisaxes e a súa articulación en sistemas complexos naturais, rurais e urbanos e a súa evolución no tempo, entendendo que a natureza está interconectada coas actividades humanas e identificando os problemas ecosociais de relevancia para promover hábitos e actitudes eticamente comprometidos co logro de formas de vida sustentables.

- O coñecemento das relacións sistémicas de interdependencia, ecodpendencia e interconexión que as nosas formas de vida gardan entre si e con respecto á contorna representa un paso previo ao compromiso ético coa sustentabilidade e o coidado do planeta. Este coñecemento pode darse, primeiro, a través da análise crítica de diversas concepcións que os seres humanos sostiveron e sosteñen sobre a súa relación coa natureza, así como das consecuencias que cada unha destas concepcións tivo e ten con respecto a unha existencia sustentable. En segundo lugar, este coñecemento rematará de construírse ao fío da análise e

do diálogo ao redor das diversas formulacións éticas e ecolóxicas desde as cales, máis aló de consideracións puramente instrumentais e antropocéntricas, cabe afrontar hoxe os graves retos e problemas ecosociais. Por outro lado, mostrar unha actitude comprometida co respecto e o coidado da contorna implica o desenvolvemento entre o alumnado de hábitos e accións cotiáns que contribúan ao logro dos obxectivos de desenvolvemento sustentable definidos pola ONU. Entre estas accións están as referidas ao tratamento preventivo dos residuos, a xestión sustentable dos recursos básicos, a mobilidade segura, saudable e sustentable, o compromiso ético e cívico coas leis ambientais, a promoción do consumo responsable, o coidado do patrimonio natural, o respecto pola diversidade etnocultural, o servizo á comunidade e a protección dos animais.

OBX8. Mostrar unha adecuada estima de si mesmo e da contorna, recoñecendo e valorando as emocións e os sentimentos propios e alleos para lograr unha actitude empática e coidadosa con respecto aos demais e á natureza.

- O recoñecemento e a expresión dunha serie adecuada de actitudes afectivas, tanto o autorrespeto como o respecto ás e aos demais e á natureza, constitúen a finalidade principal da educación emocional. A vivencia e expresión asertiva e compartida de emocións e sentimentos pode darse en múltiples contextos e situacións, entre eles, e de forma sobresaliente, nos da experiencia estética, pero tamén naquelas relativas á deliberación compartida sobre problemas morais e cotiáns, polo que as actividades para desenvolver esta competencia poden integrarse á perfección en case calquera tipo de proceso que fomenta a creatividade, o diálogo, a reflexión e o xuízo autónomo. O obxectivo é que o alumnado aprenda a recoñecer, avaliar e xestionar as súas propias emocións, así como a comprender e respectar as dos demais, reflexionando sobre o seu significado, atendendo aos valores, crenzas e ideas que están na súa xénese e ponderando o seu papel en relación con algunhas das máis nobres accións e experiencias humanas.

A intervención educativa no ámbito Social desenvolverá o seu currículo e tratará de asentir de xeito gradual e progresivo as aprendizaxes que faciliten ao alumnado o logro dos obxectivos do ámbito e, en combinación co resto de ámbitos, unha adecuada adquisición das competencias clave e o logro dos obxectivos da etapa.

Neste sentido, no deseño das actividades, o profesorado considerará a relación existente entre os obxectivos do ámbito e as competencias clave a través dos descritores operativos do perfil de saída e as liñas de actuación no proceso de ensino e aprendizaxe que se presentan nas epígrafes seguintes, e seleccionar aqueles criterios de avaliación do currículo que se axusten á finalidade buscada, así como empregalos para verificar as aprendizaxes do alumnado e o seu nivel de desempeño.

A relación entre os obxectivos do ámbito Social e as competencias clave a través dos descritores operativos do perfil de saída establecidos no anexo I do Decreto 156/2022, do 15 de setembro, polo que se establecen a ordenación e o currículo da educación secundaria obrigatoria na Comunidade Autónoma de Galicia aparecen recollidos no seguinte cadro.

Obxectivos do ámbito	Competencias clave							
	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
OBX1	1, 2, 3		5	1, 2, 3	1, 3	1, 4	1	1, 2, 3
OBX2	1, 2, 3		5	1, 2, 3	1, 3	1, 4	1	1, 2, 3
OBX3	1, 2, 5	3	1	1, 2, 3	1, 3	2, 3, 4	2	1, 3
OBX4	1, 2, 4, 5	1, 2, 3	1, 4	1, 2, 3, 4, 5	1, 2, 3, 4	1, 3	1, 3	1, 2
OBX5	2-3		1	1, 2, 3, 4	1	1, 2, 3	1, 3	3
OBX6	5	3	3, 5	3	1, 2, 3	1, 2, 3, 4	1, 2, 3	1, 3
OBX7	5	3	2, 3, 5	1	2, 3	1, 2, 3, 4	1, 3	1, 3
OBX8	1		5	2	1, 2, 3, 5	1, 3, 4	2	3

3. RELACIÓN DE UNIDADES DIDÁCTICAS, SECUENCIACIÓN E TEMPORALIZACIÓN

MÓDULO III. PRIMEIRO CUATRIMESTRE

PARTE 1: A HISTORIA DOS SÉCULOS XVIII E XIX

Unidade 1: O Antigo Réxime e a Ilustración.

Contidos:	Bloque 1. Retos do mundo actual, xustiza, ética ambiental e sustentabilidade: Procura de información, elaboración de traballos ou proxectos en que se faga uso de mapas, gráficas, imaxes e exposición orais sobre diferentes temas que se abordan no curso. Bloque 2. Sociedades, territorios e democracia: A crise do Antigo Réxime. A Ilustración o Despotismo Ilustrado e as novas teorías económicas.
Criterios de avaliación:	CA1.1. Elaborar contidos propios en distintos formatos, mediante aplicacións e estratexias de recollida e representación de datos usando fontes fiables do presente e da historia contemporánea, xerar produtos orixinais e creativos, incidindo o uso de mapas e outras representacións gráficas, como a interpretación de imaxes, e utilizar secuencias cronolóxicas en que identificar, comparar e relacionar feitos e procesos en diferentes períodos e lugares históricos. CA2.2. Identificar os principais feitos históricos do século XVIII e inicios do XIX nos diferentes contextos.

	CA2.3. Valorar os cambios que se propiciaron nos aspectos ideolóxicos, sociais, políticos e económicos e que teñen unha incidencia no presente.
Obxectivos:	OBX4, OBX1, OBX3
Temporalización:	Catro sesións

Unidade 2: Liberalismo e primeiras revolucións liberais.

Contidos:	Bloque 1. Retos do mundo actual, xustiza, ética ambiental e sustentabilidade: Procura de información, elaboración de traballos ou proxectos en que se faga uso de mapas, gráficas, imaxes e exposición orais sobre diferentes temas que se abordan no curso. Bloque 2. Sociedades, territorios e democracia: As revolucións liberais. O liberalismo como ideoloxía. A independencia dos EUA e a Revolución Francesa.
Criterios de avaliación:	CA1.1. Elaborar contidos propios en distintos formatos, mediante aplicacións e estratexias de recollida e representación de datos usando fontes fiables do presente e da historia contemporánea, xerar produtos orixinais e creativos, incidindo o uso de mapas e outras representacións gráficas, como a interpretación de imaxes, e utilizar secuencias cronolóxicas en que identificar, comparar e relacionar feitos e procesos en diferentes períodos e lugares históricos. CA2.2. Identificar os principais feitos históricos do século XVIII e inicios do XIX nos diferentes contextos. CA2.3. Valorar os cambios que se propiciaron nos aspectos ideolóxicos, sociais, políticos e económicos e que teñen unha incidencia no presente.
Obxectivos:	OBX4, OBX1, OBX3
Temporalización:	Cinco sesións

Unidade 3: A participación da muller nos procesos históricos do século XVIII.

Contidos:	Bloque 1. Retos do mundo actual, xustiza, ética ambiental e sustentabilidade: Procura de información, elaboración de traballos ou proxectos en que se faga uso de mapas, gráficas, imaxes e exposición orais sobre diferentes temas que
-----------	--

	se abordan no curso. Bloque 2. Sociedades, territorios e democracia: A participación da muller nos procesos históricos do século XVIII.
Criterios de avaliación:	CA1.1. Elaborar contidos propios en distintos formatos, mediante aplicacións e estratexias de recollida e representación de datos usando fontes fiables do presente e da historia contemporánea, xerar produtos orixinais e creativos, incidindo o uso de mapas e outras representacións gráficas, como a interpretación de imaxes, e utilizar secuencias cronolóxicas en que identificar, comparar e relacionar feitos e procesos en diferentes períodos e lugares históricos. CA2.2. Identificar os principais feitos históricos do século XVIII e inicios do XIX nos diferentes contextos. CA2.3. Valorar os cambios que se propiciaron nos aspectos ideolóxicos, sociais, políticos e económicos e que teñen unha incidencia no presente.
Obxectivos:	OBX4, OBX1, OBX3
Temporalización:	Catro sesións

Unidade 4: Do Imperio Napoleónico á Restauración absolutista e ás vagas revolucionarias.

Contidos:	Bloque 1. Retos do mundo actual, xustiza, ética ambiental e sustentabilidade: Procura de información, elaboración de traballos ou proxectos en que se faga uso de mapas, gráficas, imaxes e exposición orais sobre diferentes temas que se abordan no curso. Bloque 2. Sociedades, territorios e democracia: Período napoleónico. A Europa da Restauración co Congreso de Viena.
Criterios de avaliación:	CA1.1. Elaborar contidos propios en distintos formatos, mediante aplicacións e estratexias de recollida e representación de datos usando fontes fiables do presente e da historia contemporánea, xerar produtos orixinais e creativos, incidindo o uso de mapas e outras representacións gráficas, como a interpretación de imaxes, e utilizar secuencias cronolóxicas en que identificar, comparar e relacionar feitos e procesos en diferentes períodos e lugares históricos. CA2.2. Identificar os principais feitos históricos do século XVIII e inicios do XIX

	nos diferentes contextos. CA2.3. Valorar os cambios que se propiciaron nos aspectos ideolóxicos, sociais, políticos e económicos e que teñen unha incidencia no presente.
Obxectivos:	OBX4, OBX1, OBX3
Temporalización:	Cinco sesións

Unidade 5. As revolucións industriais e o movemento obreiro.

Contidos:	Bloque 1. Retos do mundo actual, xustiza, ética ambiental e sustentabilidade: Procura de información, elaboración de traballos ou proxectos en que se faga uso de mapas, gráficas, imaxes e exposición orais sobre diferentes temas que se abordan no curso. Bloque 2. Sociedades, territorios e democracia: Comparativa das revolucións industriais e nacemento dunha nova sociedade. Movementos obreiros.
Criterios de avaliación:	CA1.1. Elaborar contidos propios en distintos formatos, mediante aplicacións e estratexias de recollida e representación de datos usando fontes fiables do presente e da historia contemporánea, xerar produtos orixinais e creativos, incidindo o uso de mapas e outras representacións gráficas, como a interpretación de imaxes, e utilizar secuencias cronolóxicas en que identificar, comparar e relacionar feitos e procesos en diferentes períodos e lugares históricos. CA2.2. Identificar os principais feitos históricos do século XVIII e inicios do XIX nos diferentes contextos. CA2.3. Valorar os cambios que se propiciaron nos aspectos ideolóxicos, sociais, políticos e económicos e que teñen unha incidencia no presente.
Obxectivos:	OBX4, OBX1, OBX3
Temporalización:	Cinco sesións

Unidade 6: Aspectos fundamentais da España do século XIX.

Contidos:	Bloque 1. Retos do mundo actual, xustiza, ética ambiental e sustentabilidade: Procura de información, elaboración de traballos ou proxectos en que se faga
-----------	---

	uso de mapas, gráficas, imaxes e exposición orais sobre diferentes temas que se abordan no curso. Bloque 2. Sociedades, territorios e democracia: España no imperio napoleónico. Guerra da Independencia. As Cortes de Cádiz e a Constitución de 1812, principios básicos. Aspectos fundamentais da España do século XIX.
Criterios de avaliación:	CA1.1. Elaborar contidos propios en distintos formatos, mediante aplicacións e estratexias de recollida e representación de datos usando fontes fiables do presente e da historia contemporánea, xerar produtos orixinais e creativos, incidindo o uso de mapas e outras representacións gráficas, como a interpretación de imaxes, e utilizar secuencias cronolóxicas en que identificar, comparar e relacionar feitos e procesos en diferentes períodos e lugares históricos. CA2.2. Identificar os principais feitos históricos do século XVIII e inicios do XIX nos diferentes contextos. CA2.3. Valorar os cambios que se propiciaron nos aspectos ideolóxicos, sociais, políticos e económicos e que teñen unha incidencia no presente.
Obxectivos:	OBX4, OBX1, OBX3
Temporalización:	Cinco sesións

Unidade 7: Contexto artístico do século XIX. A figura de Goya.

Contidos:	Bloque 1. Retos do mundo actual, xustiza, ética ambiental e sustentabilidade: Procura de información, elaboración de traballos ou proxectos en que se faga uso de mapas, gráficas, imaxes e exposición orais sobre diferentes temas que se abordan no curso. Bloque 2. Sociedades, territorios e democracia: Goya. Interpretación dos cadros A carga dos mamelucos e Os Fusilamentos do 3 de maio. O patrimonio como ben e como recurso.
Criterios de avaliación:	CA1.1. Elaborar contidos propios en distintos formatos, mediante aplicacións e estratexias de recollida e representación de datos usando fontes fiables do presente e da historia contemporánea, xerar produtos orixinais e creativos, incidindo o uso de mapas e outras representacións gráficas, como a

	interpretación de imaxes, e utilizar secuencias cronolóxicas en que identificar, comparar e relacionar feitos e procesos en diferentes períodos e lugares históricos. CA2.4. Valorar, protexer e conservar o patrimonio artístico, histórico e cultural como fundamento da nosa identidade.
Obxectivos:	OBX4, OBX1
Temporalización:	Tres sesións

PARTE 2: POLÍTICA, ECONOMÍA E ÉTICA PARA O MUNDO ACTUAL

Unidade 8: A actividade económica e os sectores produtivos.

Contidos:	Bloque 1. Retos do mundo actual, xustiza, ética ambiental e sustentabilidade: Procura de información, elaboración de traballos ou proxectos en que se faga uso de mapas, gráficas, imaxes e exposición orais sobre diferentes temas que se abordan no curso. Bloque 1: Retos do mundo actual, xustiza, ética ambiental e sustentabilidade: A actividade económica e os sectores produtivos: sector primario, secundario e terciario.
Criterios de avaliación:	CA1.2. Identificar os elementos da contorna física e humana e comprender o seu funcionamento valorando o grao de conservación e de equilibrio dinámico.
Obxectivos:	OBX7
Temporalización:	Catro sesións

Unidade 9: Sectores produtivos na Unión Europea, España e Galicia.

Contidos:	Bloque 1. Retos do mundo actual, xustiza, ética ambiental e sustentabilidade: Procura de información, elaboración de traballos ou proxectos en que se faga uso de mapas, gráficas, imaxes e exposición orais sobre diferentes temas que se abordan no curso. Bloque 1: Retos do mundo actual, xustiza, ética ambiental e sustentabilidade: Sectores produtivos na Unión Europea, España e Galicia. A Unión Europea como exemplo do funcionamento dos mercados.
-----------	--

Criterios de avaliación:	CA1.2. Identificar os elementos da contorna física e humana e comprender o seu funcionamento valorando o grao de conservación e de equilibrio dinámico.
Obxectivos:	OBX7
Temporalización:	Cinco sesións

Unidade 10: O mundo laboral.

Contidos:	Bloque 1. Retos do mundo actual, xustiza, ética ambiental e sustentabilidade: Procura de información, elaboración de traballos ou proxectos en que se faga uso de mapas, gráficas, imaxes e exposición orais sobre diferentes temas que se abordan no curso. Bloque 2. Sociedades, territorios e democracia: - O mundo laboral. O emprego na sociedade actual. - Os dereitos económicos, sociais e culturais: o dereito ao traballo, á saúde, á educación e á xustiza.
Criterios de avaliación:	CA1.3. Idear e adoptar, cando sexa posible, comportamentos e accións que contribúan á conservación e mellora da contorna natural, rural e urbana defendendo o acceso universal, xusto e equitativo aos recursos que nos ofrece o planeta. CA2.1. Promover e demostrar unha convivencia pacífica, respectuosa, democrática e comprometida co ben común, a partir da investigación sobre a natureza social e política do ser humano e o uso e comprensión crítica dos conceptos de lei, poder, soberanía, xustiza, Estado, democracia, dignidade e dereitos humanos.
Obxectivos:	OBX8, OBX2
Temporalización:	Catro sesións

Unidade 11: Formas de organización política e económica no mundo.

Contidos:	Bloque 1. Retos do mundo actual, xustiza, ética ambiental e sustentabilidade: Procura de información, elaboración de traballos ou proxectos en que se faga uso de mapas, gráficas, imaxes e exposición orais sobre diferentes temas que se abordan no curso.
-----------	---

	Bloque 2. Sociedades, territorios e democracia: - Organización política e económica das sociedades. Ordenamento normativo autonómico, constitucional e supranacional. Cidadanía europea e cosmopolita. España e Galicia na UE. - A política. Conceptos clave: lei, poder, soberanía, xustiza e dignidade. - Formas de Estado e tipos de goberno. - A democracia: principios, procedementos e institucións. - O Estado español como estado social e democrático de dereito.
Criterios de avaliación:	CA1.2. Identificar os elementos da contorna física e humana e comprender o seu funcionamento valorando o grao de conservación e de equilibrio dinámico. CA2.1. Promover e demostrar unha convivencia pacífica, respectuosa, democrática e comprometida co ben común, a partir da investigación sobre a natureza social e política do ser humano e o uso e comprensión crítica dos conceptos de lei, poder, soberanía, xustiza, Estado, democracia, dignidade e dereitos humanos.
Obxectivos:	OBX7, OBX2
Temporalización:	Cinco sesións

Unidade 12: A globalización.

Contidos:	Bloque 1: Retos do mundo actual, xustiza, ética ambiental e sustentabilidade: - Procura de información, elaboración de traballos ou proxectos en que se faga uso de mapas, gráficas, imaxes e exposición orais sobre diferentes temas que se abordan no curso. - A globalización. - Dereito internacional e cidadanía global. - Os desafíos da democracia actual.
Criterios de avaliación:	CA1.3. Idear e adoptar, cando sexa posible, comportamentos e accións que contribúan á conservación e mellora da contorna natural, rural e urbana defendendo o acceso universal, xusto e equitativo aos recursos que nos ofrece o planeta. CA1.4. Coñecer os obxectivos de desenvolvemento sustentable, realizando propostas que contribúan ao seu logro.

Obxectivos:	OBX8, OBX7
Temporalización:	Catro sesións

Unidade 13: Autonomía e madureza moral.

Contidos:	Bloque 2. Sociedades, territorios e democracia: - Os dereitos individuais e os deberes cidadáns. - Valores constitucionais. Bloque 3. Autonomía moral, compromiso cívico e global: - A participación democrática: ser cidadáns. - A contribución do Estado e as súas institucións á paz, á seguridade integral, cidadá e á convivencia social.
Criterios de avaliación:	CA2.1. Promover e demostrar unha convivencia pacífica, respectuosa, democrática e comprometida co ben común, a partir da investigación sobre a natureza social e política do ser humano e o uso e comprensión crítica dos conceptos de lei, poder, soberanía, xustiza, Estado, democracia, dignidade e dereitos humanos. CA3.1. Rexeitar actitudes discriminatorias e recoñecer a riqueza da diversidade que conformou a sociedade globalizada e multicultural actual, recoñecendo a achega dos movementos en defensa dos dereitos das minorías e en favor da inclusión e a igualdade real, especialmente das mulleres e doutros colectivos discriminados, xerando unha conciencia solidaria mediante o traballo en equipo, mediación e resolución pacífica de conflitos. CA3.2. Coñecer, valorar e exercer responsabilidades, dereitos e deberes, actuando en favor do seu desenvolvemento e defendendo os valores constitucionais e democráticos. CA3.3. Contribuír á consecución dun mundo máis seguro, xusto, solidario e sustentable a través da análise dos principais conflitos do presente e do recoñecemento das institucións do Estado e das asociacións civís que garanten a seguridade integral e a convivencia social, así como dos compromisos internacionais do noso país en favor da paz, a seguridade, a cooperación, a sustentabilidade, os valores democráticos e os obxectivos de desenvolvemento sustentable.
Obxectivos:	OBX2, OBX6, OBX3

Temporalización:	Catro sesións
------------------	---------------

Unidade 14: As éticas dialóxicas ou discursivas.

Contidos:	Bloque 3. Autonomía moral, compromiso cívico e global: - Igualdade de xénero e formas de violencia contra as mulleres. Actitudes e comportamentos sexistas. - O conflito lexitimidade-legalidade. - Obxección de conciencia. - A responsabilidade das accións.
Criterios de avaliación:	CA3.1. Rexeitar actitudes discriminatorias e recoñecer a riqueza da diversidade que conformou a sociedade globalizada e multicultural actual, recoñecendo a achega dos movementos en defensa dos dereitos das minorías e en favor da inclusión e a igualdade real, especialmente das mulleres e doutros colectivos discriminados, xerando unha conciencia solidaria mediante o traballo en equipo, mediación e resolución pacífica de conflitos. CA3.4. Contribuír a xerar un compromiso activo co ben común a través da análise e da toma razoada e dialogante de cuestións éticas de actualidade como a loita contra a desigualdade, a pobreza, os dereitos fundamentais, a igualdade de xénero e o coñecemento dos dereitos LGTBIQ+.
Obxectivos:	OBX6, OBX5
Temporalización:	Tres sesións

MÓDULO IV: SEGUNDO CUATRIMESTRE

PARTE 1: A HISTORIA DESDE FINAL DO SÉCULO XIX A FINAIS DO SÉCULO XX.

Unidade 1: A época do imperialismo.

Contidos:	Bloque 2. Sociedades, territorios e democracia: - Tempo histórico: construción e interpretación de liñas do tempo a través da linealidade, da cronoloxía, da simultaneidade e da duración. - As relacións internacionais e a época do imperialismo. Causas e consecuencias do colonialismo.
Criterios de avaliación:	CA2.1. Establecer conexións e relacións entre os coñecementos e informacións adquiridos, elaborando sínteses interpretativas e explicativas, mediante

	informes, estudos ou cartafoles informativos, e utilizar secuencias cronolóxicas en que identificar, comparar e relacionar feitos e procesos en diferentes períodos e lugares históricos. CA2.2. Identificar os principais feitos históricos a partir de finais do século XIX ata a actualidade e valorar os cambios que propiciaron e como foron conformando as bases do mundo contemporáneo e actual.
Obxectivos:	OBX4, OBX1
Temporalización:	Tres sesións

Unidade 2: A I Guerra Mundial e a Revolución Rusa.

Contidos:	Bloque 2. Sociedades, territorios e democracia: - Tempo histórico: construción e interpretación de liñas do tempo a través da linealidade, da cronoloxía, da simultaneidade e da duración. - Conflitos e violencias: a Primeira Guerra Mundial e a Revolución Rusa.
Criterios de avaliación:	CA2.1. Establecer conexións e relacións entre os coñecementos e informacións adquiridos, elaborando sínteses interpretativas e explicativas, mediante informes, estudos ou cartafoles informativos, e utilizar secuencias cronolóxicas en que identificar, comparar e relacionar feitos e procesos en diferentes períodos e lugares históricos. CA2.2. Identificar os principais feitos históricos a partir de finais do século XIX ata a actualidade e valorar os cambios que propiciaron e como foron conformando as bases do mundo contemporáneo e actual.
Obxectivos:	OBX4, OBX1
Temporalización:	Tres sesións

Unidade 3: O período de entreguerras e o crac de 1929.

Contidos:	Bloque 2. Sociedades, territorios e democracia: - Tempo histórico: construción e interpretación de liñas do tempo a través da linealidade, da cronoloxía, da simultaneidade e da duración. - O período de Entreguerras. O crack do 29 e os totalitarismos.
Criterios de avaliación:	CA2.1. Establecer conexións e relacións entre os coñecementos e informacións adquiridos, elaborando sínteses interpretativas e explicativas, mediante

	informes, estudos ou cartafolios informativos, e utilizar secuencias cronolóxicas en que identificar, comparar e relacionar feitos e procesos en diferentes períodos e lugares históricos. CA2.2. Identificar os principais feitos históricos a partir de finais do século XIX ata a actualidade e valorar os cambios que propiciaron e como foron conformando as bases do mundo contemporáneo e actual.
Obxectivos:	OBX4, OBX1
Temporalización:	Tres sesións

Unidade 4: O auxe dos totalitarismos.

Contidos:	Bloque 2. Sociedades, territorios e democracia: - Tempo histórico: construción e interpretación de liñas do tempo a través da linealidade, da cronoloxía, da simultaneidade e da duración.
Criterios de avaliación:	CA2.1. Establecer conexións e relacións entre os coñecementos e informacións adquiridos, elaborando sínteses interpretativas e explicativas, mediante informes, estudos ou cartafolios informativos, e utilizar secuencias cronolóxicas en que identificar, comparar e relacionar feitos e procesos en diferentes períodos e lugares históricos. CA2.2. Identificar os principais feitos históricos a partir de finais do século XIX ata a actualidade e valorar os cambios que propiciaron e como foron conformando as bases do mundo contemporáneo e actual.
Obxectivos:	OBX4, OBX1
Temporalización:	Tres sesións

Unidade 5: A II República e a Guerra Civil.

Contidos:	Bloque 2. Sociedades, territorios e democracia: - Tempo histórico: construción e interpretación de liñas do tempo a través da linealidade, da cronoloxía, da simultaneidade e da duración.
Criterios de avaliación:	CA2.1. Establecer conexións e relacións entre os coñecementos e informacións adquiridos, elaborando sínteses interpretativas e explicativas, mediante informes, estudos ou cartafolios informativos, e utilizar secuencias cronolóxicas en que identificar, comparar e relacionar feitos e procesos en

	diferentes períodos e lugares históricos. CA2.2. Identificar os principais feitos históricos a partir de finais do século XIX ata a actualidade e valorar os cambios que propiciaron e como foron conformando as bases do mundo contemporáneo e actual.
Obxectivos:	OBX4, OBX1
Temporalización:	Tres sesións

Unidade 6. A II Guerra Mundial.

Contidos:	Bloque 2. Sociedades, territorios e democracia: - Tempo histórico: construción e interpretación de liñas do tempo a través da linealidade, da cronoloxía, da simultaneidade e da duración. - Orixe e consecuencias da Segunda Guerra Mundial.
Criterios de avaliación:	CA2.1. Establecer conexións e relacións entre os coñecementos e informacións adquiridos, elaborando sínteses interpretativas e explicativas, mediante informes, estudos ou cartafolios informativos, e utilizar secuencias cronolóxicas en que identificar, comparar e relacionar feitos e procesos en diferentes períodos e lugares históricos. CA2.2. Identificar os principais feitos históricos a partir de finais do século XIX ata a actualidade e valorar os cambios que propiciaron e como foron conformando as bases do mundo contemporáneo e actual.
Obxectivos:	OBX4, OBX1
Temporalización:	Catro sesións

Unidade 7: A ditadura franquista e a transición á democracia.

Contidos:	Bloque 2. Sociedades, territorios e democracia: - Tempo histórico: construción e interpretación de liñas do tempo a través da linealidade, da cronoloxía, da simultaneidade e da duración. - Da Ditadura de Franco á transición política e á configuración do Estado democrático coa Constitución de 1978. A muller no franquismo e na democracia.
Criterios de avaliación:	CA2.1. Establecer conexións e relacións entre os coñecementos e informacións adquiridos, elaborando sínteses interpretativas e explicativas, mediante

	informes, estudos ou cartafóles informativos, e utilizar secuencias cronolóxicas en que identificar, comparar e relacionar feitos e procesos en diferentes períodos e lugares históricos. CA2.2. Identificar os principais feitos históricos a partir de finais do século XIX ata a actualidade e valorar os cambios que propiciaron e como foron conformando as bases do mundo contemporáneo e actual.
Obxectivos:	OBX4, OBX1
Temporalización:	Catro sesións

Unidade 8: A Guerra Fría.

Contidos:	Bloque 2. Sociedades, territorios e democracia: - Tempo histórico: construción e interpretación de liñas do tempo a través da linealidade, da cronoloxía, da simultaneidade e da duración. - A guerra fría e a política de bloques e a descolonización.
Criterios de avaliación:	CA2.1. Establecer conexións e relacións entre os coñecementos e informacións adquiridos, elaborando sínteses interpretativas e explicativas, mediante informes, estudos ou cartafóles informativos, e utilizar secuencias cronolóxicas en que identificar, comparar e relacionar feitos e procesos en diferentes períodos e lugares históricos. CA2.2. Identificar os principais feitos históricos a partir de finais do século XIX ata a actualidade e valorar os cambios que propiciaron e como foron conformando as bases do mundo contemporáneo e actual.
Obxectivos:	OBX4, OBX1
Temporalización:	Catro sesións

PARTE 2: O MUNDO ACTUAL.

Unidade 9: As expresións artísticas e culturais: A arte no cambio de século.

Contidos:	Bloque 2. Sociedades, territorios e democracia: - As expresións artísticas e culturais. Os movementos de vangarda máis destacados. Interpretación do Guernica de Pablo Picasso.
Criterios de avaliación:	CA2.3. Coñecer, contribuír e conservar o patrimonio material e inmaterial común, adoptando compromisos con principios e accións orientados á cohesión

	e á solidariedade.
Obxectivos:	OBX1
Temporalización:	Cinco sesións

Unidade 10: O estado español na democracia.

Contidos:	Bloque 2. Sociedades, territorios e democracia: - O Estado español como estado social e democrático de dereito. - Valores constitucionais. - A memoria democrática.
Criterios de avaliación:	CA2.4. Promover e demostrar unha convivencia pacífica, respectuosa, democrática e comprometida co ben común a partir da comprensión crítica dos conceptos de lei, poder, soberanía, xustiza, Estado, democracia, memoria democrática, dignidade e dereitos humanos.
Obxectivos:	OBX3
Temporalización:	Cinco sesións

Unidade 11: Historia do movemento feminista.

Contidos:	Bloque 2. Sociedades, territorios e democracia: - A acción dos movementos feministas e sufraxistas. Mulleres relevantes da historia contemporánea. Bloque 3. Autonomía moral, compromiso cívico e global: - A igualdade real de mulleres e homes e cohesión social.
Criterios de avaliación:	CA3.3. Rexeitar actitudes discriminatorias e recoñecer a riqueza da diversidade que conformou a sociedade globalizada e multicultural actual, recoñecendo a achega dos movementos en defensa dos dereitos das minorías e en favor da inclusión e a igualdade real, especialmente das mulleres e doutros colectivos discriminados, e xerando unha conciencia solidaria mediante o traballo en equipo, mediación e resolución pacífica de conflitos.
Obxectivos:	OBX6
Temporalización:	Catro sesións

Unidade 12: A Unión Europea.

Contidos:	Bloque 2. Sociedades, territorios e democracia: - Proceso de construción europea. As institucións europeas e o Estado de benestar. Bloque 3. Autonomía moral, compromiso cívico e global: - Os valores do europeísmo. - A contribución do Estado e os organismos internacionais á paz, á seguridade integral e á cooperación. - O dereito internacional e a cidadanía global. - Economía sustentable e ecolóxica na globalización. A nova lóxica do crecemento: economía circular, economía azul e soberanía alimentaria.
Criterios de avaliación:	CA2.5. Describir as relacións históricas de interconexión, interdependencia e ecodependencia a partir da análise das causas e consecuencias dos máis graves problemas ecosociais que nos afectan. CA3.2. Identificar e valorar as principais institucións europeas, analizando os seus principios reitores, as súas normas de funcionamento e as súas funcións, xulgando o seu papel nos conflitos internacionais, recoñecendo a súa contribución á paz e á cooperación internacional e destacando o seu labor por un desenvolvemento sustentable analizando os elementos da paisaxe e os problemas ecosociais nunha cidadanía global.
Obxectivos:	OBX7, OBX8
Temporalización:	Cinco sesións

Unidade 13: Ética e política.

Contidos:	Bloque 1. Retos do mundo actual, xustiza, ética ambiental e sustentabilidade: - A ética dentro do conxunto de saberes filosóficos. - O obxecto da ética. - A aplicación da ética: a orientación para a resolución de problemas complexos sobre como actuar. - Propostas científicas e ético-políticas arredor dos problemas ecosociais. - Propostas transhumanistas. - O desafío da intelixencia artificial. Bloque 3. Autonomía moral, compromiso cívico e global: - Dignidade humana e dereitos universais.
-----------	--

	- Os códigos deontolóxicos.
Criterios de avaliación:	CA1.3. Desenvolver unha actitude de xestión equilibrada das emocións, de estima e coidado de si e das demais persoas, identificando, analizando e expresando de maneira asertiva as propias emocións e sentimentos, e recoñecendo e valorando os dos demais en distintos contextos e arredor de actividades creativas e de reflexión individual ou dialogada sobre cuestións éticas e cívicas. CA3.1. Coñecer, valorar e exercer responsabilidades, dereitos e deberes e actuar en favor do seu desenvolvemento e afirmación a través do coñecemento do noso ordenamento xurídico e constitucional.
Obxectivos:	OBX3, OBX5
Temporalización:	Sete sesións

Unidade 14: Ética e globalización.

Contidos:	Bloque 1. Retos do mundo actual, xustiza, ética ambiental e sustentabilidade: - Xeopolítica e principais conflitos no presente, consecuencia da globalización. - Alianzas e institucións internacionais, mediación e misións de paz. Bloque 3. Autonomía moral, compromiso cívico e global: - A convivencia pacífica e segura. - A guerra, o terrorismo e outras formas de violencia política. - A atención ás vítimas da violencia. - Accións individuais e colectivas en favor da paz. - O papel das ONG e das ONGD na loita pola paz.
Criterios de avaliación:	CA1.1. Realizar pequenas investigacións a distintas escalas temporais e espaciais e transferir adecuadamente a información xerando produtos orixinais e creativos como narracións, pósteres, cartafóles, presentacións, medios audiovisuais e exposicións orais sobre temas de interese expresando xuízos e argumentos persoais e críticos de forma aberta e respectuosa. CA1.3. Desenvolver unha actitude de xestión equilibrada das emocións, de estima e coidado de si e das demais persoas, identificando, analizando e expresando de maneira asertiva as propias emocións e sentimentos, e recoñecendo e valorando os dos demais en distintos contextos e arredor de actividades creativas e de reflexión individual ou dialogada sobre cuestións éticas e cívicas. CA3.4. Identificar, xestionar e comunicar con comprensión e empatía demostrando autonomía moral mediante a deliberación racional arredor do

	exercicio dos dereitos individuais, o uso responsable das redes, as condutas afectivas e o acoso, incluíndo o ámbito afectivo-sexual.
Obxectivos:	OBX4, OBX5
Temporalización:	Sete sesións

4. METODOLOXÍA

Concrecións metodolóxicas.

A metodoloxía fomentará a autoaprendizaxe e terá en conta as particularidades propias da poboación adulta cuxo proceso de aprendizaxe precisa dun enfoque metodolóxico específico que parta das experiencias e vivencias das persoas adultas explotando o potencial formativo da bagaxe cultural de cada alumno ou alumna e das aprendizaxes informais e non formais adquiridas, terá en conta os seus ritmos de aprendizaxe e prestará especial atención ás necesidades específicas de apoio educativo.

A proposta dunha metodoloxía que oriente, promova e facilite o desenvolvemento competencial do alumnado facilita, ademais, o tratamento da atención á diversidade, ao respectar os distintos estilos de aprendizaxe a través do deseño de actividades que combinen o traballo individual e o cooperativo. As actividades deberán ter presente o compoñente social do proceso de aprendizaxe e contribuír á formación en destrezas comunicativas e cooperativas e ao reforzo da autoestima. É importante que os equipos docentes interpreten o currículo do ámbito conforme a realidade do seu contexto educativo e as características do alumnado, as súas experiencias e aprendizaxes previas e os seus intereses e necesidades. O fin último será facilitar a adquisición das aprendizaxes imprescindibles para o desenvolvemento das competencias específicas de cada ámbito e as competencias clave do perfil de saída do alumnado ao finalizar o ensino básico. Os procesos de aprendizaxe significativa acadaranse a través da realización de proxectos conectados coas necesidades, experiencias e vivencias das persoas adultas.

A metodoloxía didáctica será fundamentalmente práctica, participativa e comunicativa. Estará baseada na aplicación de procedementos sistemáticos básicos para o estudo e o traballo mediante a realización de tarefas e actividades significativas.

Prestarase especial atención ao uso das tecnoloxías da información e da comunicación, así como ao desenvolvemento da competencia lingüística para enriquecer a capacidade das persoas adultas para aprenderen por si mesmas. Inclúen o uso responsable e eficaz das novas

tecnoloxías para procurar e xestionar información, empregar técnicas de estudo e traballo, resolver problemas e aplicar o coñecemento.

A programación debe ser desenvolvida cunha metodoloxía práctica e activa que xire ao redor da necesidade dun traballo persoal por parte do alumnado para a construción do coñecemento significativo, combinado coa elaboración de actividades en pequeno grupo, como unha forma de iniciación ao traballo cooperativo. Este enfoque concrétase nos seguintes aspectos:

- Partir da competencia inicial do alumnado para incitalo ao coñecemento histórico e xeográfico e asegurar a construción de aprendizaxes significativas, establecendo relacións entre o que os alumnos saben (detección de coñecementos previos globalmente e para cada tema) e o que descoñecen e animándoos a descubrir novos coñecementos.
- Ter presentes as diferentes posibilidades de aprendizaxe de cada alumno/a, os seus ritmos e estilos e proporcionar vías diversas de aprendizaxe tendo en conta a posibilidade de implementar medidas de reforzo educativo.
- Combinar unha metodoloxía expositiva e unha metodoloxía indagatoria. A presentación/aclaración dos contidos e da información xeral farase habitualmente de forma expositiva, aínda que se propicie a reflexión dos alumnos mediante a análise de documentos escritos, gráficos, mapas, imaxes, vídeos, etc. O profesor facilitará o acceso á información explicando e analizando os contidos e matizando as solucións aos temas que se propoñan.
- Requerir o esforzo que supón a construción persoal do coñecemento, dando prioridade á realización por parte do alumno/a de actividades non simplemente manipulativas, senón de aquelas que esixen poñer en funcionamento o proceso intelectual cun enfoque orientado á realización de tarefas e resolución de problemas, interiorizando cuestións e conceptos, desenvolvendo a capacidade de facer análises e á aceptación de pluralidade de respostas. Procurarase potenciar a expresión escrita (elaboración de resumos, comentarios, informes e traballos) e oral (traballo en equipo, debates, exposición de traballos...).
- Considerar a importancia da interacción profesorado-alumnado e alumnado-alumnado na aprendizaxe, propoñendo actividades que favorezan o diálogo, a elaboración de traballos en pequenos grupos pequenos e os debates.
- O estudo de fenómenos concretos vai ligado a unha metodoloxía activa e indagatoria, por medio da cal o alumno/a expresará as súas conclusións, as relacións establecidas e a valoración crítica. Neste sentido será relevante a aprendizaxe das técnicas de traballo propias da disciplina cunha metodoloxía guiada, coa finalidade de coñecer as formas de traballar máis comúns entre historiadores e xeógrafos e aprender a interpretar e analizar os feitos históricos e xeográficos:

cronoloxía, cartografía, multicausalidade, técnicas cuantitativas, análise de gráficas e táboas, representación e localización espacial, etc.

- Promoverase a utilización das novas tecnoloxías da información e a comunicación (TIC), tanto por parte das profesoras e profesores como do alumnado. O profesorado utilizará na aula a pizarra dixital e/ou o ordenador e proxector da aula para presentar contidos e material audiovisual (videos, powerpoints,), coa finalidade de explicar o contido da materia. Así mesmo agrupará os materias curriculares e contidos

Materiais e recursos didácticos.

Dadas as características da educación de adultos, o alumnado utilizará como referente curricular os materiais que a Consellería de Cultura, Educación e Ordenación Universitaria ten elaborados para esta modalidade educativa. Estes materiais poderán consultalos na seguinte ligazón:

<http://www.edu.xunta.gal/portal/node/959>

Estes materias serán completados cos elaborados polo departamento didáctico, adecuados ao currículo e ao nivel do grupo do presente curso. Ademais da información de consulta, consisten en diversas actividades relacionadas co uso das novas tecnoloxías.

A xefatura de estudos elaborou unha web informativa onde tamén poderá consultar e descargar estes materiais. O enlace é o seguinte:

<http://esa-sada2.webnode.es/>

Todos os materias, actividades, recursos e traballos, estarán a disposición do alumnado a través da aula virtual do centro no seguinte enlace:

<https://centros.edu.xunta.gal/iesisaacdiazpardo/aulavirtual/enrol/index.php?id=617>

A páxina será tamén o punto de comunicación entre os alumnos e o profesor do ámbito para entregar as actividades, comunicar avisos, realizar consultas, etc. Deste xeito, se tivésemos que seguir traballando de maneira non presencial, o alumnado podería facelo a través desta aula virtual onde todos os alumnados do ámbitos están matriculados.

5. AVALIACIÓN

Procedemento para a avaliación inicial.

Ao comezo de cada módulo nos meses de setembro e febreiro detectarase, coa axuda do Departamento de Orientación, o alumnado que presente dificultades para chegar a acadar os

obxectivos previsto para este ámbito. Xunto a isto, na primeira semana de cada módulo terá lugar unha proba de avaliación inicial de forma individualizada para coñecer o nivel de coñecementos previos e detectar as posibles dificultades. A avaliación inicial poderá consistir nunha proba escrita e/ou oral con lectura e preguntas de comprensión ou ben na observación das capacidades do alumno dentro da aula a través de diferentes tarefas.

Despois da sesión de avaliación inicial e en coordinación co Departamento de Orientación, da Dirección do centro e o titor/a, indicaremos aqueles alumnos que precisen dende un comezo reforzo educativo ou atención máis personalizada. A partir de entón poñeranse en práctica as ferramentas máis convenientes: utilización de materiais de apoio, planificación de actividades alternativas, axuste de contidos ao nivel competencial do alumno, variedade de instrumentos e procedementos de avaliación. Esa mesma planificación do proceso de ensino levarase a cabo de forma grupal cando así se considere oportuna, trala valoración do equipo docente na avaliación inicial, con estratexias e ritmos diferenciados.

Criterios de cualificación, grao mínimo de consecución para a superación do ámbito.

A avaliación será continua, terá carácter formativo e estará integrada no proceso educativo de maneira sistemática. Haberá unha avaliación escrita ao rematar cada un dos bloques de contidos que integran cada módulo. Inmediatamente antes da realización da avaliación do segundo bloque, haberá unha proba de recuperación do primeiro para aquel alumnado que obtivese avaliación negativa nel. Unha vez realizada a avaliación do segundo bloque, en caso de que esta resultase negativa, o alumnado tamén poderá realizar unha proba de recuperación do bloque segundo.

As probas extraordinarias correspondentes aos módulos impartidos no primeiro cuadrimestre realizaranse na primeira quincena do mes de maio. No caso dos módulos impartidos no segundo cuadrimestre, as probas extraordinarias terán lugar do 17, 18 e 19 de xuño de 2026.

A falta de asistencia reiterada ás actividades de formación será motivo de perda do dereito de avaliación continua no ámbito social cando o número de faltas de asistencia sen xustificar supere o 10% do cómputo total de horas establecido no cuadrimestre. O alumnado que perda o dereito á avaliación continua informaráselle da posibilidade de trasladar a matrícula para cursar a educación secundaria a distancia.

A cualificación da avaliación ordinaria nos módulos 3 e 4 do ámbito social será a seguinte:

O alumno realizará unha proba global por cada un dos bloques de cada módulo. O valor de ditas probas será dun 60% da súa nota final.

O 40% restante da súa nota, sairá da valoración doutras probas e das distintas tarefas e traballos realizados durante cada un dos cuatrimestres.

No caso de non superar algunha das probas globais de cada un dos bloques que compoñen cada módulo (acadar menos dun 5) realizará unha proba de recuperación nas datas sinaladas arriba.

A nota final para superar cada módulo terá que ser igual o superior a 5, tendo en conta o exposto arriba (60% o valor das probas globais de cada bloque e 40% o resto de probas, tarefas e traballos desenvolvidos). A media das súas notas será redondeada a partir de 0,7 ao número enteiro seguinte. Se a media é menor de 0,7 será redondeada ao número enteiro inferior.

O alumno ten que ter en conta que para cursar o módulo 4 do ámbito social ten que ter aprobado o módulo 3. Se non o superase na avaliación de febreiro, pode matricularse no módulo 4 de maneira condicional, xa que no mes de maio realizará a avaliación extraordinaria do módulo 3 e se a supera, poderá realizar as probas finais do módulo 4. Nestes casos, e sempre que siga escolarizado no centro, recibirá atención educativa do módulo non superado. En todo caso, ten que superar o módulo precedente antes de ser avaliado no seguinte.

A **cualificación da avaliación extraordinaria** nos módulos 3 e 4 terá o valor da nota acadada nesa proba extraordinaria nun 100% e terá que acadar un 5 como mínimo para superala. As probas extraordinarias serán realizadas nas datas arriba programadas. Pero para realizar a proba extraordinaria do módulo 4, ten que ter superado o módulo 3.

6. MEDIDAS DE ATENCIÓN Á DIVERSIDADE

Unha atención adaptada ao perfil do alumnado adulto exige o uso dunha ampla variedade de metodoloxías e modelos de ensino que atendan á diversidade de perfís presentes nestas aulas. Neste sentido, é apropiado o uso de metodoloxías como a aprendizaxe cooperativa, a aprendizaxe baseada en proxectos e problemas (ABP), o deseño universal de aprendizaxe (DUA) e o ensino multinivel (EM), que favorezan a atención á diversidade, a accesibilidade universal e a inclusión, e que conduzan á creación dun contorno persoal de aprendizaxe (PLE) propio. Correspóndelle ao equipo docente determinar a metodoloxía e modelo de ensino-aprendizaxe máis adecuado en función da realidade da súa aula. O fomento do uso de recursos educativos en aberto (REA) e as TIC proporcionan as ferramentas necesarias para acadar a accesibilidade e a inclusión.

Consonte o interese por facer accesible o coñecemento a todas as persoas, convén que as formas de acceso ás situacións de aprendizaxe sexan planificadas desde o inicio de forma variada a través de textos escritos, orais e multimodais; que as propostas de traballo, igualmente, ofrezan diversas posibilidades para a súa resolución (unha exposición oral, un

proxecto científico, a intervención nun debate, etc.); e que se ofrezca ás persoas adultas pouco cualificadas o acceso a un itinerario de mellora de capacidades, coñecementos e competencias adaptado ás súas necesidades individuais, que lles permita desenvolver plenamente o seu potencial nos ámbitos persoal, social, formativo e profesional. Trátase de ter presente a diversidade da aula durante todo o proceso da práctica educativa para atenuar no posible as barreiras existentes entre a aprendizaxe e o alumnado.

7. TRANSVERSAL

Concreción dos elementos transversais.

Serán traballados, como elementos transversais, a comprensión de lectura, a expresión oral e escrita, a comunicación audiovisual, a competencia dixital, o emprendemento social e empresarial, o fomento do espírito crítico e científico, a educación emocional e en valores, a igualdade de xénero e a creatividade. Fomentaranse, especialmente, a igualdade entre mulleres e homes, a formación estética, a educación para a sustentabilidade e o consumo responsable, o respecto mutuo e a cooperación entre iguais e traballarase a resolución pacífica de conflitos. Promoveranse a autonomía persoal, o traballo en equipo e o sentido crítico, e valores como a liberdade, a xustiza, a igualdade, o pluralismo político, a paz, a democracia, o respecto polos dereitos humanos e o rexeitamento de toda forma de violencia, o respecto polo Estado de dereito, a pluralidade en sentido amplo e o respecto pola diversidade sexual.

Prestarase especial atención á alfabetización informacional. A tarefa de transformar a información en coñecemento constitúe un dos piares básicos para a formación permanente da cidadanía. A alfabetización informacional é, ademais, xeradora de transversalidade na aprendizaxe. Implica accións puramente lingüísticas, como a comprensión da información, a súa selección e tratamento en esquemas, resumos e outras ferramentas de organización do coñecemento ou a súa posterior comunicación en diversos formatos. Pero tamén implica un uso certo, creativo e seguro das tecnoloxías da información e da comunicación, o desenvolvemento de habilidades para iniciar, organizar e persistir nunha aprendizaxe paulatinamente autónoma, ou para elixir, planificar e xestionar coñecementos con criterio propio, co fin de transformar as ideas en actos.

Por último, e no que concirne á formación do alumnado para enfrontar axeitadamente os fenómenos e consecuencias da desinformación, resultan de enorme utilidade as rutinas establecidas ao redor da verificación de loidas (contrastar a información en páxinas de medios de prestixio, recorrer ás plataformas de verificación de feitos ou aos perfís institucionais autorizados en redes sociais, etc.), así como un uso consciente do fenómeno do ciberanzol a

partir da observación e a análise crítica, tanto desde o punto de vista lingüístico como sociolóxico deste tipo de prácticas.

Actividades complementarias.

Preténdese desenvolver as seguintes actividades complementarias:

- Visita ao Museo de Belas Artes da Coruña durante o segundo cuatrimestre.

8. INDICADORES DE LOGRO PARA AVALIAR O PROCESO DO ENSINO E A PRÁCTICA DOCENTE

Indicadores de logro do proceso de ensino

	Escala			
	1	2	3	4
1. O nivel de dificultade foi adecuado ás características do alumnado.				
2. Conseguiuse crear un conflito cognitivo que favoreceu a aprendizaxe.				
3. Conseguiuse motivar para lograr a actividade intelectual e física do alumnado.				
4. Conseguiuse a participación activa de todo o alumnado.				
5. Contouse co apoio e coa implicación das familias no traballo do alumnado.				
6. Mantívose un contacto periódico coa familia por parte do profesorado.				
7. Adoptáronse as medidas curriculares adecuadas para atender ao alumnado con NEAE.				
8. Adoptáronse as medidas organizativas adecuadas para atender ao alumnado con NEAE.				
9. Atendeuse adecuadamente á diversidade do alumnado.				
10. Usáronse distintos instrumentos de avaliación.				
11. Dáse un peso real á observación do traballo na aula.				
12. Valorouse adecuadamente o traballo colaborativo do alumnado dentro do grupo.				

Indicadores de logro da práctica docente

	Escala			
	1	2	3	4
1. Como norma xeral, fanse explicacións xerais para todo o alumnado.				
2. Ofrecense a cada alumno/a as explicacións individualizadas que precisa.				
3. Elabóranse actividades atendendo á diversidade.				
4. Elabóranse probas de avaliación adaptadas ás necesidades do alumnado con NEAE.				
5. Utilízanse distintas estratexias metodolóxicas en función dos temas a				

tratar.				
6. Combínase o traballo individual e en equipo.				
7. Poténcianse estratexias de animación á lectura.				
8. Poténcianse estratexias tanto de expresión como de comprensión oral e escrita.				
9. Incorpóranse as TIC aos procesos de ensino – aprendizaxe.				
10. Préstase atención aos elementos transversais vinculados a cada estándar.				
11. Ofrécese ao alumnado de forma rápida os resultados das probas / traballos, etc.				
12. Analízanse e coméntanse co alumnado os aspectos máis significativos derivados da corrección das probas, traballos, etc.				
13. Dáselle ao alumnado a posibilidade de visualizar e comentar os seus acertos e erros.				
14. Grao de implicación do profesorado nas funcións de tutoría e orientación.				
15. Adecuación, logo da súa aplicación, das ACS propostas e aprobadas.				
16. As medidas de apoio, reforzo, etc. están claramente vinculadas aos estándares.				
17. Avaliase a eficacia dos programas de apoio, reforzo, recuperación, ampliación...				

Mecanismo de avaliación e modificación de programación didáctica

	Escala			
	1	2	3	4
1. Adecuación do deseño das unidades didácticas, temas ou proxectos a partir dos elementos do currículo.				
2. Adecuación da secuenciación e da temporalización das unidades didácticas / temas / proxectos.				
3. O desenvolvemento da programación respondeu á secuenciación e a temporalización previstas.				
4. Adecuación da secuenciación dos estándares para cada unha das unidades, temas ou proxectos.				
5. Adecuación do grao mínimo de consecución fixado para cada estándar.				
6. Asignación a cada estándar do peso correspondente na cualificación.				
7. Vinculación de cada estándar a un ou varios instrumentos para a súa avaliación.				
8. Asociación de cada estándar cos elementos transversais a desenvolver.				

9. Fixación dunha estratexia metodolóxica común para todo o departamento.				
10. Adecuación da secuencia de traballo na aula.				
11. Adecuación dos materiais didácticos utilizados.				
12. Adecuación do libro de texto (no caso de que se use).				
13. Adecuación do plan de avaliación inicial deseñado, incluídas as consecuencias da proba.				
14. Adecuación da proba de avaliación inicial, elaborada a partir dos estándares.				
15. Adecuación do procedemento de acreditación de coñecementos previos.				
16. Adecuación das pautas xerais establecidas para a avaliación continua: probas, traballos, etc.				
17. Adecuación dos criterios establecidos para a recuperación dun exame e dunha avaliación.				
18. Adecuación dos criterios establecidos para a avaliación final.				
19. Adecuación dos criterios establecidos para a avaliación extraordinaria.				
20. Adecuación dos criterios establecidos para o seguimento de materias pendentes.				
21. Adecuación dos criterios establecidos para a avaliación desas materias pendentes.				
22. Adecuación dos exames, tendo en conta o valor de cada estándar.				
23. Adecuación dos programas de apoio, recuperación, etc. vinculados aos estándares.				
24. Adecuación das medidas específicas de atención ao alumnado con NEAE.				
25. Grao de desenvolvemento das actividades complementarias e extraescolares previstas.				
26. Adecuación dos mecanismos para informar ás familias sobre criterios de avaliación, estándares e instrumentos.				
27. Adecuación dos mecanismos para informar ás familias sobre os criterios de promoción.				
28. Adecuación do seguimento e da revisión da programación ao longo do curso.				
29. Contribución desde a materia ao plan de lectura do centro.				
30. Grao de integración das TIC no desenvolvemento da materia.				

En Sada (A Coruña), a 22 de setembro de 2025

Asdo.: José Luis Martínez Arenas

Asdo.: Eva María Loureiro Souto

Asdo.: Olaia García Díaz

Asdo.: Andrea Vázquez Ruíz

Asdo.: María Mercedes Orjales Ponce